

بررسی تضاد بین دستورالعمل اجرایی

مواد ناریه شورای امنیت کشور و آئین نامه ایمنی معادن

سید علیرضا دامادزاده ؛ مهندس ایرج یوسفی

۱- دانشجوی کارشناسی استخراج معدن ، دانشگاه آزاد اسلامی واحد محلات ، محلات ، بلوار دانشگاه ، تلفن تماس ۰۹۱۳۳۰۴۹۰۵۶ ، Ardamadzadeh@yahoo.com

۲- مهندس ایرج یوسفی ، ۰۹۱۲۶۰۲۷۴۸۲ و ۰۸۸۹۳۶۸۱۴-۲۱

چکیده

با توجه به اینکه در اکثر معادن جهت آماده سازی و استخراج نیاز می باشد از مواد ناریه استفاده نماییم ، همچنین با توجه به اینکه در کشور ما تولید مواد ناریه انحصاری می باشد جهت استفاده و تأیید دست اندرکاران مواد ناریه ، شورای امنیت کشور دستورالعمل اجرایی را در تاریخ ۱۳۸۲/۶/۲۴ تصویب نموده مبنی بر اینکه در صورتیکه مصرف کننده مواد ناریه از این دستورالعمل ها استفاده ننماید سازمان حفاظت و اطلاعات نیروهای مسلح از تحویل مواد ناریه و ادامه کار دست اندرکاران در معادن جلوگیری خواهد نمود. از طرف دیگر جهت استفاده از مواد ناریه در معادن طبق قانون معادن، یک آئین نامه ایمنی در تاریخ ۱۳۷۹/۱۱/۲۵ تصویب گردیده است، که بر اساس آن در صورت تخلف و پیش آمدن مشکلات دادگاه طبق قوانین رأی صادر می نماید. دستورالعمل اجرایی مواد ناریه شورای امنیت کشور و آئین نامه ایمنی معادن در مورد مصرف مواد ناریه اختلافاتی با یکدیگر دارند که این تضادها باعث بوجود آمدن مشکلاتی برای معدنکاران شده است و این مقاله به بررسی این تضاد ها می پردازد.

کلمات کلیدی

آئین نامه ایمنی معادن ، دستورالعمل اجرایی مواد ناریه

مقدمه

از آنجا که معادن همواره به عنوان محلهایی مخاطره آمیز و صنعت معدنکاری به مثابه یک صنعت پر مخاطره محسوب می گردد ، تمهید ساز و کارهای لازم برای حفظ سلامت بهداشت و ایمنی کارکنان و صیانت از ذخایر معدنی از اهمیتی دوچندان برخوردار می باشد. بروز سوانح و حوادث معدنی نه تنها سلامتی و حیات نیروی کار واحدهای معدنی را تهدید می نماید ، بلکه موجبات تخریب و انهدام تأسیسات ، تجهیزات و ماشین آلات معدنی را فراهم ساخته در پاره ای موارد امکان ادامه فعالیت های معدنی را نیز غیر ممکن می سازد. همچنین هزینه های ناشی از بروز حوادث و سوانح معدنی و پیامدهای روانی و اجتماعی آن لزوم به کارگیری آئین نامه ها و دستورالعمل های ایمنی و بهداشتی را گریز ناپذیر می سازد.

با عنایت به مراتب فوق و به منظور توسعه و بهبود صنعت معدنکاری کشور آئین نامه ایمنی جدید معادن که نتیجه بازنگری و تکمیل آئین نامه قبلی می باشد با استفاده از نظر کارشناسان و صاحب نظران بخش معدن و متخصصین ذیربط در وزارت کار و امور اجتماعی در جلسه نهایی مورخ ۱۳۷۹/۱۱/۲۵ شورای عالی حفاظت فنی تصویب شده است.[۱]

همچنین کنترل ، نظارت و اشرافیت دستگاههای امنیتی و اطلاعاتی به منظور نظارت بر حمل و نقل، نگهداری و مصرف مواد ناریه در سال ۱۳۶۵ به تصویب شورای امنیت کشور رسیده بود و با گذشت قریب به هفده سال از تصویب و اجرای آن در کشور و بروز نواقص ، ایرادات و ابهاماتی در آن و در پی خواست سازمانها ، نهادها ، استانداریها و موسسات مصرف کننده مواد ناریه کمیسیون مرکزی نظارت بر مواد ناریه شورای امنیت کشور دستورالعمل مذکور را بازنگری و به نحو جامع تهیه کرد که در تاریخ ۱۳۸۲/۶/۲۴ به تصویب شورای امنیت کشور رسید.[۲]

دستورالعمل مذکور با اینکه پس از تصویب و در اختیار قرار دادن آئین نامه ایمنی معادن مصوب گردید، از لحاظ محتوا و تعاریف و قوانین

اختلافات و کمبودهایی نسبت به آئین نامه ایمنی معادن دارد که این اختلافات باعث مشکلاتی برای معدنکاران شده و موضوع بحث می باشد.

تعاریف

برای روشنتر شدن بیشتر موضوع ابتدا می توان تعریفی از مسئولیتها در آئین نامه ایمنی معادن داشت:

آتشبار: شخصی که مسئولیت عملیات آتشباری را بر عهده دارد.

مسئول ایمنی معادن: مسئول ایمنی هر معدن نظارت بر ایمنی عملیات معدن را به عهده داشته و توسط مسئول یا سرپرست معدن به این سمت منصوب می شود.

طبق ماده ۶۵ آئین نامه اجرایی قانون معادن ضوابط و حدود صلاحیت مسئول ایمنی از طریق وزارت کار و امور اجتماعی با هماهنگی وزارت صنایع و معادن تعیین می گردد. جانشین وی نیز تابع همین شرایط است.

مسئول معدن یا سرپرست معدن: شخصی که توسط دارنده پروانه عملیات به این سمت منصوب می شود و مسئولیت کلیه عملیات را بر عهده دارد.

تعاریف در دستورالعمل اجرایی مواد ناریه نیز به شرح ذیل می باشند:

آتشکار مواد ناریه و محترقه صنعتی: فردی که مسئولیت تحویل مواد ناریه از انبار و حمل به سینه کار و اجرای عملیات آتشکاری را بر عهده دارد.

مسئول معدن یا سرپرست کارگاه: فردی که مسئول تشخیص و ضرورت عملیات آتشکاری و نظارت بر حسن اجرای آن از شروع تا خاتمه عملیات را بر عهده داشته و جوابگوی اتفاقات و حوادث در محل عملیات آتشکاری را بر عهده دارد.

بر خلاف انتظار در دستورالعمل مذکور هیچ تعریف یا شرح وظیفه ای برای مسئول ایمنی معدن ارائه نشده است. که این خود اولین تضاد را آشکار می سازد.

شرح وظایف مسئولیت ها:

شرح وظایف مسئولیت ها در آئین نامه ایمنی معادن

آتشبار:

ماده ۱۳۰- جابجا کردن مواد ناریه در داخل معدن و حمل آن از انبار به محل کار و نظیر آن باید تحت نظارت و با مسئولیت آتشبار انجام گیرد.

ماده ۱۳۹- هر آتشبار می تواند یک نفر کمک داشته باشد ولی مسئولیت انجام عملیات از هر حیث بر عهده آتشبار است.

تبصره : استفاده از یک نفر کمک آتشبار در معادن زغال و زیرزمینی الزامی است.

ماده ۱۴۳- آتشبار نباید غیر از وسایلی که مسئول معدن اجازه استفاده از آن را داده است از وسایل دیگری برای انجام عملیات استفاده نماید.

ماده ۱۶۵- زمان و محل عملیات آتشباری باید با اطلاع مسئول معدن و مسئول ایمنی باشد.

ماده ۱۶۶- آتشبار موظف است اقدامات زیر را هنگام عملیات آتشباری به عمل آورد:

الف- از برقراری تهویه در جبهه کارهای زیرزمینی اطمینان حاصل نماید.

ب- گل یا مواد مسدود کننده چالها را به اندازه کافی در اختیار داشته باشد.

پ- دستگاه آتش کن برقی را قبل از هر نوبت آتشباری آزمایش و نتیجه را در دفتر مخصوص ثبت نماید.

ت- قبل از آتشباری از ورود اشخاص به محل عملیات جلوگیری نماید، در معادن زیرزمینی حداقل فاصله اشخاص تا محل عملیات ۸۰ متر می باشد.

ث- چند دقیقه قبل از انفجار با صدای بلند یا هر وسیله مطمئن دیگر شروع انفجار را به سایرین خبر دهد. همچنین پس از انفجار با همان وسیله خاتمه عملیات را اعلام نماید.

ج- بعد از همه محل کار را ترک کند.

مسئول ایمنی معدن:

ماده ۲- در کلیه معادن که دارای حداقل ۲۵ نفر کارگر می باشند، می بایست یک نفر ذیصلاح به عنوان مسئول ایمنی و یک نفر به عنوان مسئول بهداشت حرفه ای به استناد آئین نامه کمیته حفاظت فنی و بهداشت کار تعیین گردد. بدیهی است، که در معادنی با کمتر از ۲۵ نفر کارگر وجود یک نفر مسئول ایمنی ضروری است، اما این مسئولیت را می توان به مسئول فنی واگذار کرد که تعیین صلاحیت وی به استناد و آئین نامه فوق الذکر خواهد بود.

ماده ۳- مسئول ایمنی هر معدن به عنوان ناظر و کنترل کننده عملیات و انطباق دادن معدن با بندهای مندرج در آئین نامه ایمنی مصوب ۱۳۷۹/۱۱/۲۵ و دیگر آئین نامه های مصوب شورای عالی حفاظت فنی تعیین می گردد که با حضور و بازرسی از معدن توصیه ها و پیشنهادهای خود را جهت پیشگیری و رفع خطر تذکر داده و در صورت حساسیت موضوع آن را کتباً به مسئولین معدن گزارش می نماید و در صورت تشخیص خطر حتمی برابر مقررات آئین نامه تا رفع خطر نسبت به توقف عملیات در محل خطر اقدام نماید.

ماده ۴- کلیه کارگاههای معدنی اعم از سطحی یا زیرزمینی لازم است در هر شیفت کاری حداقل یکبار توسط مسئول ایمنی یا جانشین وی مورد بازدید قرار گیرد.

ماده ۵- قبل از شروع به کار در هر شیفت کاری مسئول ایمنی معدن و یا جانشین وی باید از کارگاه مربوطه بازدید نماید و پس از اطمینان از ایمن بودن آن به کارگران اجازه ورود داده شود.

ماده ۱۱- ورود و کار در کارگاهها و معادن زیرزمینی متروکه که منوط به کسب مجوز از سرپرست یا مسئول ذیربط بوده باید با رعایت مقررات ایمنی و پس از حصول اطمینان از برقراری تهویه مناسب و سالم بودن وسایل نگهداری و عدم ریزش حفریات انجام گیرد.

مسئول معدن یا سرپرست معدن:

ماده ۱۰- ورود کلیه افراد غیر شاغل در معدن منوط به کسب اجازه از سرپرست معدن یا جانشین وی می باشد.

شرح وظایف مسئولیت ها در دستورالعمل اجرایی مواد ناریه

سرپرست کارگاه، معدن:

بند ۴- کنترل و نظارت بر رعایت مصرف مواد با توجه به الگوهای متناسب با عملیات آتشکاری.

بند ۶- جلوگیری از حضور افراد فاقد صلاحیت در محل عملیات های آتشکاری.

بند ۷- نظارت بر رعایت ضوابط، مقررات و نکات ایمنی در محیط آتشکاری از نظر تأمین ابزار آلات ایمنی، البسه، تجهیزات آتشکاری، نصب تابلو هشدار دهنده، استقرار خودروهای امدادی و ... مطابق استانداردهای مربوط.

آتشکار مواد ناریه و محترقه صنعتی

شرح وظایفی که در دستورالعمل اجرایی مواد ناریه برای آتشکار آورده شده است شامل دستورات و مقررات برای ایمنی بیشتر بوده و نمی توان به عنوان شرح وظایف از آن ها یاد کرد.

با مطالعه این موارد می توان دریافت شرح وظایفی که در آئین نامه ایمنی معادن و دستورالعمل اجرایی مواد ناریه آورده شده است، دارای تداخل و تحمیل کار و نیروی اضافی برای فرد و یا معدنکار می باشد.

طبق ماده ۶۶ آئین نامه ایمنی معادن، آتشبار باید از ورود اشخاص به محل عملیات جلوگیری کند در صورتیکه این وظیفه در بند ۶ وظایف سرپرست کارگاه یا معدن آورده شده است.

طبق تعریف سرپرست کارگاه در دستورالعمل اجرایی مواد ناریه، کلیه مراحل آتشکاری از تشخیص و شروع عملیات تا خاتمه بر عهده سرپرست کارگاه یا معدن می باشد و باید جوابگوی کلیه اتفاقات و حوادث باشد، در صورتیکه فرد عامل در آتشکاری شخص آتشبار بوده و وی

باید جوابگوی حوادث و تخلفات انجام گرفته باشد.

در آئین نامه ایمنی معادن یکی از وظایف آتشبار جابه جا کردن مواد ناریه از انبار تا محل عملیات آتشکاری می باشد (در داخل معدن). به بیان دیگر باید تحت نظر آتشبار مواد جابه جا گردند، در صورتیکه در دستورالعمل اجرایی مواد ناریه آورده شده است که این وظیفه بر عهده سرپرست کارگاه یا معدن می باشد.

مهمترین ایرادی که می توان به دستورالعمل اجرایی مواد ناریه گرفت این است که هیچ نامی از مسئول ایمنی در معدن برده نشده که پیشنهاد می شود این سمت با توجه به وظایف در آئین نامه ایمنی معادن نیز تعریف شده و لازم الاجرا گردد.

زمانی که کلیه امور بر عهده سرپرست کارگاه یا معدن باشد، به طور همزمان نمی تواند هم از ورود اشخاص متفرقه به محل آتشکاری جلوگیری کند، هم مواد ناریه را تحویل گرفته و هم بر هرچه بهتر انجام شدن عملیات نظارت کافی داشته باشد. به بیان دیگر اگر در محل های دیگری از معدن اتفاقاتی همزمان با آتشباری رخ دهد سرپرست معدن در جریان قرار نمی گیرد، اما آئین نامه ایمنی معادن با پیش بینی درست، آتشبار را مسئول دانسته و سرپرست معدن می تواند به کارهای دیگر بپردازد.

در اینجا پیشنهادی ارائه می شود که سرپرست کارگاهی در امور ناریه معرفی گردد، که خود دارای مشکلاتی هست از جمله تحمیل پرسنل اضافی و اینکه سرپرست کارگاه در امور ناریه همیشه از تمامی کارگاهها با خبر نبوده و نمی داند در کجا کار می شود یا نمی شود، که در محل هایی که غیر مجاز است آتشباری نگردد و چون برای تخلیه دیگر کارگاهها دارای اختیار و اطلاعات نیست ممکن است باز مشکلاتی پیشامد کند.

نتیجه

بر طبق آنچه گفته شد می توان نتیجه گرفت که آئین نامه ایمنی معادن اجرایی تر می باشد ولی از آنجا که تنها مرجع تحویل مواد ناریه، سازمان امنیت کشور می باشد و اگر دستورات ارائه شده از این سازمان (دستورالعمل اجرایی مواد ناریه) رعایت نگردد، سازمان مذکور از تحویل مواد ناریه خودداری می نماید و این باعث می شود که معدنکار به اجبار از دستورالعمل اجرایی مواد ناریه پیروی کند، اگر اتفاقی در این حین رخ دهد نمی توان تصمیم گرفت که معدنکار باید از آئین نامه ایمنی معادن تبعیت کند یا دستورالعمل اجرایی مواد ناریه که البته دادگاه در صورت تخلف طبق قانون ایمنی معادن رأی صادر می نماید نه دستورالعمل اجرایی مواد ناریه.

پیشنهادی که می شود این است که هماهنگی بین این دو مرجع انجام گیرد، یعنی تصحیح دستورالعمل اجرایی مواد ناریه مطابق با آئین نامه ایمنی معادن، چون اجرایی تر بوده و معدنکار با توجه به مطالب گفته شده دچار مشکل نمی گردد.

تقدیر و تشکر

با تشکر از جناب آقای مهندس ایرج یوسفی که از همه جهت بنده را در تهیه این مقاله یاری نمودند.

مراجع

[۱] دفتر نظارت و ایمنی معادن، وزارت صنایع و معادن؛ آئین نامه ایمنی معادن: مصوب ۱۳۷۹/۱۱/۲۵، با همکاری وزارت کار و امور اجتماعی

[۲] شورای امنیت کشور، وزارت کشور؛ دستورالعمل اجرایی مواد ناریه؛ مصوب ۱۳۸۲/۶/۴